

ISSN 1561-6908

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 263

Том I

Кудря Я.В. СТВОРЕННЯ І РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЯМИ В МАШИНОБУДУВАННІ (ЧАСТИНА II)	169
Безп'ята І.В., Табунщик Ю.С. РОЗВИТОК РИНКУ СОНЯШНИКУ ТА СОНЯШНИКОВОЇ ОЛІЇ	180
Кірдіна О.Г. РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В ПІДВИЩЕННІ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	185
Іваненко Т.Я. ВІДРОДЖЕННЯ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА – ШЛЯХ ДО СТАБІЛІЗАЦІЇ І НАРОЩУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В РЕГІОНІ	192
Мельниченко І.В. ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	197
Ужва А.М. ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ РИЗИК В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА	203
Ткаченко Л.В. ВПЛИВ СПРІЙМАНОЇ ЯКОСТІ ПОСЛУГ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СЕРВІСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	208
Буковинська М.П. УМОВИ І ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ОСВІТІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА	213
Пасарюк З.О., Удовенко В.В. ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	221
Біда К.П., Голобородько А.Ю. РОЛЬ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	225
Чернявська О.В., Василенко В.М., Дьорова Л.М. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	228

Агафоненко О.Ю., Полтарак А. ОСОБЕННОСТИ И ЦЕЛЬ АУДИТА НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ В УКРАИНЕ	236
Піскуп Є.М., Пілевська Є.І., Бобить О.І. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАР- СЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВПРО- ВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ	241
Максимчук Л.И., Аксенова Л.О. БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПО ЗАЛУЧЕННЮ ДЕПОЗИТІВ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ	249
Мішеніна Н. В., Андрієнко А. В. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК УКРАЇНИ	255
Поляков М.В. ПРЕИМУЩЕСТВА СИСТЕМНО-СЕМИОТИЧЕСКОЙ ТЕХ- НОЛОГИИ В РЕШЕНИИ МАРКЕТИНГОВЫХ ЗАДАЧ УПРАВ- ЛЕНИЯ ОБЪЕКТАМИ НАЦИОНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА	262
Погореленко Н.П., Середін А.О. ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ УБС НБУ	270
Аксьонова Л.О., Клімова Н.В. ОЦІНКА ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	276

Том II

Федосік І.М., Костюк Є.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ	282
Сологуб О.П., Ольшанська О.П., Мороз-Ольшанська Н.В. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	288
Цимбаліста Н.А. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЗЕРНОВИХ ОБСЛУГО- ВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ	293
Бардась А.В., Ситник В.В., Червопенко А.І. ОЦІНКА ВПЛИВУ ВІДПРАЦЮВАННЯ ЗАПАСІВ ВУГІЛЛЯ НА ДОВКІЛЛЯ	298

Мішеніна Н. В., Андрієнко А. В.,
Сумського державного університету

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК УКРАЇНИ

Анотація. У статті обґрунтовується необхідність агропромислової інтеграції в сучасних умовах, сформовано основні напрями впливу інтеграційних процесів на аграрний сектор економіки та розглядається механізм функціонування інтегрованих структур в АПК.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, інтеграція, агропромислові формування, механізм інтеграційних процесів, синергійний ефект, технологічний ландшафт.

Вступ.

Характерною особливістю нинішнього етапу розвитку АПК України є глибока, затяжна і дуже загрозлива економічна криза, яка проявляється в дестабілізації агропромислового виробництва, поглибленні диспропорцій у ньому, розладі фінансово-економічної системи, катастрофічному спаді виробництва, величезній кількості низькорентабельних і збиткових підприємств, звуженні ринків продовольства, зростанні споживчих цін і зниженні купівельної спроможності населення. В цих умовах реальною стає загроза продовольчій безпеці держави.

Стан справ у агропромисловому комплексі вагомо позначається на суспільстві в цілому. Зміни в державі, в економіці пройшли такими швидкими темпами, що державна система не змогла своєчасно на них відреагувати і, як результат, відбулося те, що характеризує сьогоденню ситуацію в АПК України. Однак не варто оцінювати зміни тільки з негативної точки зору. Реальний стан справ, як індикатор, підкреслює необхідність нових перетворень. Саме у цьому полягає актуальність теми даної роботи.

Важливого значення за цих умов набуває агропромислова інтеграція, спрямована на об'єднання технологічних стадій виробництва, переробки, збуту та реалізації готової продукції, забезпечення стабільності наповнення нею ринку країни за прийнятними цінами.

На сучасному етапі розвиток інтеграційних процесів в АПК відбувається повільно, непослідовно та суперечливо. Дослідження глибинних інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі дають можливість виявити їх позитивні та негативні наслідки для сільського господарства, що особливо актуально при входженні України до європейського ринку і світової організації торгівлі [7].

Проблема агропромислової інтеграції займала чільне місце в дослідженнях з аграрної економічної тематики. У розробках учених аграрників-економістів

розкрито надзвичайно широке коло теоретичних, науково-методичних і суто практичних питань цієї проблеми, що з'явилося вагомим надбанням вітчизняної науки та суттєво збагатило арсенал економічної думки.

Основні аспекти розвитку інтеграційних процесів в АПК висвітлені в наукових працях В. Андрійчука [1], П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина, І.І. Лукінова, О.М. Онищенко, П.П. Борщевського, Б.Й. Пасхавера, М.Ю. Коденської, А.В.Жаринова, І. Пономаренко, О. Родіонової, О.М. Шпичака, П.І. Гайдуцького, М.І. Долишнього, І.Р. Михасюка, В.О. Точиліна та інших. При всій важливості проведених досліджень окремі аспекти розвитку агропромислової інтеграції потребують подальшого наукового опрацювання і тому зумовлюють актуальність даної теми.

Постановка завдання.

Мета дослідження полягає в узагальненні і поглибленні теоретичних, методичних, організаційно-економічних засад розвитку інтеграційних процесів в АПК.

Результати.

Серед науковців існує велике розмаїття підходів щодо визначення сутності поняття «агропромислова інтеграція» та оцінки форм її розвитку. Кожне з них є правомірним, оскільки відображає підхід автора до дослідження агропромислової інтеграції як співпраці підприємств різних сфер АПК, або з точки зору розвитку між ними зв'язків, або з позиції їх об'єднання. Агропромислова інтеграція, на нашу думку, досить складне, багатогранне явище і повинне досліджуватися з різних сторін. При цьому є важливим її соціальний аспект, який відсутній в більшості наукових досліджень. Вважаємо, що агропромислова інтеграція – це соціально-економічний процес, який здійснюється шляхом розвитку технологічних, економічних та організаційних зв'язків підприємств різного рівня суспільного виробництва у формі їх співпраці або об'єднання для спільного виробництва, переробки, зберігання і доведення до споживача продуктів харчування і предметів споживання з сировини сільськогосподарського походження.

Необхідність агропромислової інтеграції обумовлюється тим, що на сьогоднішній день в АПК країни спостерігаємо велику кількість, з одного боку, збиткових сільськогосподарських підприємств, а з іншого, монополізованих переробних підприємств, а для функціонування бракує сировинної бази та умов для розширеного відтворення. Втрачаючи сировинну базу, вони мають можливість повністю завантажувати виробничі потужності, що призводить до подорожчання переробки сільськогосподарської продукції, а відповідно і до підвищення цін на ринку, зниження конкурентоспроможності та рентабельності [4]. Таким чином, агропромислова інтеграція, яка ґрунтується на організаційному і технологічному поєднанні процесу виробництва з результатами кінцевої переробки і споживання, дає можливість зменшити кількість збитків виробничої діяльності, ефективно розподіляти ресурси між суб'єктами інтеграції, підвищити конкурентоспроможність продукції на аграрному ринку, використовувати нові

технології та техніку, акумулювати фінансові ресурси, підвищити інвестиційну привабливість сільськогосподарського виробництва.

На сьогоднішній день найбільш розвинутими є два типи інтеграції: горизонтальна та вертикальна [3]. Під горизонтальною інтеграцією розуміють об'єднання та організаційно-економічну взаємодію підприємств однієї або декількох галузей, які виробляють однорідну продукцію або виконують різні операції по її виробництву. Наприклад, виробники пшениці створюють консорціум з метою більш вигідної реалізації продукції та придбання необхідної техніки без послуг посередників.

При вертикальній інтеграції відбувається міжгалузеве кооперування підприємств різних галузей народного господарства.

Перевага вертикальної інтеграції полягає в тому, що відбувається поєднання підприємств по виробництву сільськогосподарської продукції, підприємств промисловості по її переробці заготівельних, транспортних організацій, а також підприємств по зберіганню збуту продукції, що дає можливість спрямовувати діяльність на забезпечення максимального кінцевого результату.

В умовах реальної інтеграції сільськогосподарського і промислового виробництва створюється додатковий синергійний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим [2].

У результаті проведеного дослідження сформуємо основні напрями впливу інтеграційних процесів на аграрний сектор економіки (рис. 1).

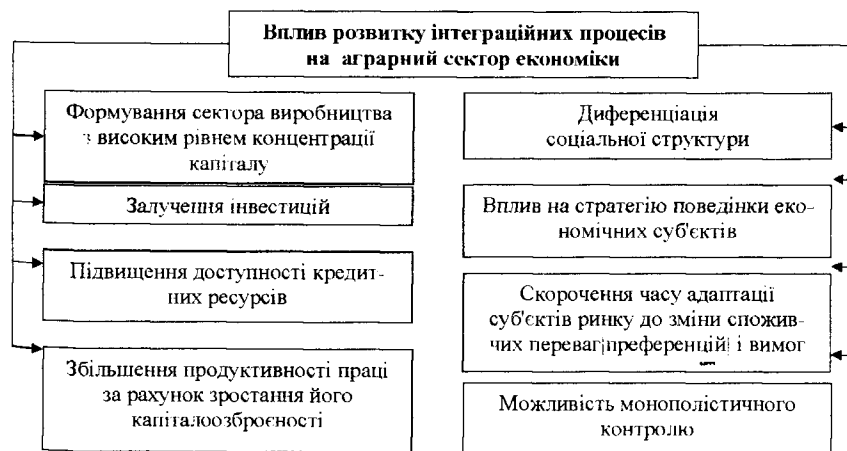


Рис. 1 – Напрями впливу інтеграційних процесів на аграрний сектор економіки

Обов'язковою умовою створення будь-якого агропромислового формування є прагнення аграрних, переробних і сервісних підприємств за рахунок поєднання ресурсів досягти вищого спільного кінцевого результату.

З кількісним зростанням агропромислових формувань - агропромислових підприємств, агрофірм, агроконсорціумів тощо створюється конкурентне середовище в сфері переробки сільськогосподарської продукції, яке змушує учасників агропромислового виробництва виробляти якісніші продовольчі товари з конкурентоспроможною ціною.

Значущість інтеграційних процесів першими розізнали переробні підприємства (селяни за десятиліття вже звикли до притиснення їх інтересів), коли переконалися, що стабільність їх функціонування неабияк залежить від гарантованості поставок сировини, й почали займатися її сільськогосподарським виробництвом [1]. Це призвело до створення великих компаній. Прикладами у різних галузях АПК є такі структури: виробництво, доробка, зберігання та експорт зерна – ТОВ СГП “Нібулон”; вирощування цукрових буряків та виробництво цукру – ПК “Зоря Поділля”, Агропромхолдинг “Астарт Київ”, вирощування овочів, виготовлення соків – ФГ “Владам”; виробництво та переробка молока – ТОВ ТД “Західна молочна група”; птахівництво – ВАТ “Миронівський хлібопродукт” та ін.

Процес розвитку інтегрованих формувань повинен базуватися на принципах добровільності, цілеспрямованості, збалансованості інтересів господарюючих суб'єктів на основі вдосконалення виробничо-економічних взаємовідносин, еволюційності та комплексності.

При цьому організаційно-економічний механізм інтеграції сільськогосподарських підприємств, переробних, обслуговуючих, торгових підприємств, організацій та інших формувань повинен включати наступні положення [6]: обґрунтування доцільності створення формувань і їх організаційної побудови; структура управління; формування основних і оборотних засобів; принципи взаємостосунків при розподілі прибутку між учасниками засновниками формувань; пакет засновницьких і нормативних документів.

Взаємна матеріальна зацікавленість усіх учасників регіональних і господарських організаційних форм агропромислової інтеграції в досягненні високих кінцевих результатів, з одного боку, і кожного з них у зростанні масштабів та ефективності виробництва свого виду діяльності, з іншого, стає тією рушійною силою, яка створює необхідне економічне середовище для ширшого впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і передової практики, економічно спонукає забезпечувати пропорційний розвиток сільського господарства і переробної промисловості, бази зберігання продукції та її реалізації [9].

В результаті створюються умови не лише для збільшення обсягу виробництва і поліпшення якості продукції, а й для раціонального використання сировини, забезпечення її поглибленої переробки, розширення асортименту продовольства. Все це зміцнює економіку агропромислових формувань.

Важливо зазначити, що створення організаційних форм агропромислової інтеграції та їх удосконалення само по собі не є універсальним засобом для виходу агропромислового виробництва на якісно новий етап розвитку, що відповідає вимогам ринкової економіки. Його висока ефективність може бути досягнута на основі впровадження нових інтенсивних технологій, що забезпечують безвідходність при переробці сільськогосподарської сировини, економію живої й уречевленої праці, скорочення і повну ліквідацію втрат ресурсів та готової продукції. Вирішення цього завдання вимагає постійного наукового забезпечення агропромислових формувань, широкого застосування сучасної обчислювальної техніки, встановлення тісних взаємовигідних виробничо-торгових і наукових зв'язків із зарубіжними партнерами. Все це сприятиме виходу агропромислового виробництва на сучасний світовий рівень.

Механізм функціонування визначає порядок взаємодії інтегрованих формувань між собою і органом управління, в процесі якого формуються організаційно-управлінські, виробничо-технологічні і фінансово-економічні взаємини господарств, що кооперуються, і підприємств (таблиця 1).

Таблиця 1 – Механізм формування і функціонування інтегрованих структур в АПК

Виробничо-економічні відносини		
організаційно-управлінські	виробничо-технологічні	фінансово-економічні
Розробка ТЕО створення і функціонування інтегрованих структур	Визначення умов участі господарств, підприємств в технологічному циклі виробництва	Розробка принципів еквівалентного обміну результатами виробництва
Розробка засновницьких документів	Організація виробництва, переробки і реалізації продукції	Визначення розрахункових цін і порядку їх встановлення
Проведення засновницьких зборів, вибір органів управління, реєстрація	Встановлення розмірів і порядку сплати пайових внесків, формування і використання централізованих фондів	Варіанти розподілу прибутку, встановлення долі учасників в кінцевих результатах діяльності інтегрованої структури

Виходячи з цього визначення, можна зробити висновок про те, що механізм розвитку управління організацією є адаптивним механізмом, що дозволяє оперативно враховувати вплив чинників середовища.

Висновки.

Інтеграція в агропромисловому комплексі передбачає поєднання окремих галузей сільського господарства, які займаються виробництвом, переробкою,

зберіганням, реалізацією сільськогосподарської продукції, а також допоміжних виробництв, що обслуговують сільське господарство, з метою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та прибутковості аграрних товаровиробників.

Як показав досвід роботи агропромислових структур ні одна з них в умовах ринку не може розвиватись успішно, функціонуючи відокремлено. Формування єдиних по цілі і економічних інтересів інтегрованих структур визване необхідністю створення конкурентоспроможного продовольчого ринку в Україні, підвищенням продовольчої безпеки і рівня харчування населення.

Проведене дослідження, на нашу думку, свідчить про те, що функціонування інтегрованих агропромислових структур дозволяє:

- ✓ стабілізувати фінансово-економічне положення підприємств-суміжників дорогою узгодження їх інтересів і виробничо-комерційних зв'язків;
- ✓ найбільш повно використовувати потужності переробної промисловості;
- ✓ підвищити ефективність використання ресурсного потенціалу співзасновників, поступово трансформуючи його у виробничий потенціал, у тому числі за рахунок зростання проміжного попиту підвищення ефективності керування, сполучення, узгодження і кооперації господарською діяльністю;
- ✓ розширити ринок збуту продукції інтегрованих співзасновників;
- ✓ забезпечити еквівалентний обмін між підприємствами АПК по всьому технологічному ланцюгу від поля і ферми до споживача;
- ✓ підвищити ефективність протистояння інфляційним процесам і спекулятивним діям торговельно-посередницьких структур при придбанні виробничих ресурсів і реалізації кінцевої для підприємства продукції;
- ✓ централізувати фінансові кошти і направляти їх на усунення найбільш негативних явищ і диспропорцій;
- ✓ розширити можливості регулювання відпускної ціни на кінцевий для агропромислового формування продукт.

Отже, посилення інтеграційних процесів є одним з найбільш характерних рис сучасної економіки.

Великі інтегровані структури, що демонструють високу ефективність і динамічний розвиток, служать основою агропромислового сектора економіки більшості розвинених країн.

Література:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Багрій Т. В. Синергійний ефект інтеграції в цукробуряковому виробництві // Економіка АПК. — 2003. - №10. — С. 48-51
3. Гладій В. В. Особливості поглиблення агропромислової інтеграції // Економіка АПК. — 2005. - №12. — С. 55-58

4. Дубицький В. В. Агропромислова інтеграція: теорія, еволюція, імовірні перспективи розвитку. — Кам'янець Подільський: Видавець Мошак М. І., 2003. — 208 с.
5. Дусановський С. Л., Білан С. М. Економічні основи розвитку АПК в ринкових умовах. — тернопіль: «Збруч», 2003. — 183 с.
6. Ластаєв Т. Т., Кайгородцев А. А. Механізм агропромислової інтеграції. — Вісник КАСУ №4 — 2006.
7. Лещева М. Г. Развитие интеграционных процессов в аграрной сфере экономики / М. Г. Лещева, В. И. Трухачев — Ставрополь : АГРУС, 2008. — 308с.
8. Покотиленко. «Проблеми розвитку аграрного сектору в Україні», Економіка України, №9, 2008.
9. Сахно А. А. Удосконалення економічних відносин в інтегрованих агропромислових підприємствах // Економіка АПК. — 2004. - №8. — С. 142
10. Фрайчук О. М. Передумови інтеграції АПК України у світове господарство // Економіка АПК. — 2005. - №12 — С. 58-63